

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

Molnár Dávid

**Munkásmozgalmi irányzatok Egerben 1860 és
1920 között**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Eger

2025

Témavezető

Dr. habil. Tengely Adrienn, egyetemi docens (EKKE)

A Bíráló Bizottság tagjai

Dr. habil. Pap József, egyetemi tanár (EKKE) — elnök

Dr. Csunderlik Péter, egyetemi adjunktus (ELTE) —
bíráló

Dr. Brandt Juliane, kutató — bíráló

Dr. Gárdonyi Máté Zéta, egyetemi docens (PPKE) —
külső tag

Dr. Berecz Anita, tudományos munkatárs (EKKE) —
titkár

Az értekezés témája

Doktori értekezésemben a modern munkásmozgalom és a szocialista ideológiai irányzatok Eger városában lezajlott adaptációját vizsgálom a 19.század második felében és a 20. század első évtizedeiben. Vizsgálódásom az első nem szakmai alapon szerveződő munkásegyesületek megjelenésétől az 1920. évi nemzetgyűlési választásokig tart, amikor a Tanácsköztársaság antiklerikális, és sok vonatkozásában egyenesen vallásellenes politikája okozta sokk után, az évszázadok óta katolikus egyházi központnak számító Eger lakossága egy deklaráltan keresztényszociális programmal fellépő személyt választott meg képviselőjének, Dr. Nagy János személyében.

A vizsgált téma problematikája, abban a jóformán evidens és széles körben elterjedt felfogásban keresendő, mely a 19. század folyamán megjelenő különböző munkásönszerveződési formákat összekapcsolta a szocializmussal, annak is elsősorban marxista változatával. Az alábbi problémából kiindulva értekezésemben az Egerben legmeghatározóbb

irányzatoknak — a történetírás által részben feltárt — baloldali szocialista, valamint egyházi befolyás alatt lévő és ezidáig szinte teljesen figyelmen kívül hagyott keresztényszociális/keresztényszocialista mozgalmak összehasonlítására vállalkoztam.

A két nagy munkásmozgalmi tábor mellett kitérek néhány rövidebb életű irányzatra is. Ilyen volt a szociáldemokrácia nemzetközi jellegével szemben erőteljes nacionalista, a keresztényszociális kezdeményezésekkel szemben pedig valláskritikus retorikát alkalmazó Nemzeti Demokrata Munkáspárt egri tevékenysége, valamint a várostól messzebb tevékenykedő, a helyi közvéleményt mégis felkorbácsoló agrárszocialisták hatása.

Az értekezés kilenc nagy fejezetből áll. Először az alapvető fogalmak és módszertani eljárások tisztázásán túl a téma forrásadottságainak bemutatására kerül sor (I. fejezet). Ezt követően a vizsgáldás színteréül szolgáló Eger városának legfontosabb politikai és társadalmi jellemzőit mutatom be, különös tekintettel a Katolikus Egyház helyi befolyására és a lokális társadalmat meghatározó gazdasági sajátosságokra. (II. fejezet). A

következő fejezetek kronologikus sorrendben ismertetik a munkásmozgalmi irányzatok fejlődésének három nagy szakaszát az első világháborút megelőzően (III., IV. és V. fejezetek). Az egri munkásmozgalmi irányzatok első világháború idején bekövetkezett hanyatlásának rövid bemutatása után (VI. fejezet) a szocialista és a keresztényszocialista irányzatok szerepét vizsgálom az 1918-1919-es forradalmak idején egészen a román megszállásig és az ellenforradalmi rendszer kialakulásáig (VII. fejezet). Az események kronologikus bemutatását követően a munkásmozgalmi irányzatok összehasonlítására teszek kísérletet, mellyel az egyes irányzatok társadalmi beágyazottsága mellett, működésüket, szervezeti felépítésüket, világszemléletük jellemzőit, valamint a korszak közvéleményét foglalkoztató társadalmi jelenségekre adott válaszaikat igyekeztem jobban megvilágítani (VIII. fejezet). Az értekezést végül a legfontosabb téziseket ismertető összefoglalás zárja.

Vizsgálati módszerek

A forrásfeltárás során a rendelkezésre álló szakirodalom hivatkozásaiból indultam ki. A primer források ismételt felkutatásával a korábban közölt megállapításokat igyekeztem torzító, ideológiai tartalmuktól megtisztítani. Hasonlóképpen jártam el a korszak sajtójának feldolgozása során, amikor az újságokban közölt információkat igyekeztem levéltári forrásokkal alátámasztani vagy éppen cáfolni.

A dolgozat a bevezető és a záró fejezeteit leszámítva kronologikus sorrendben haladva, a különböző irányzatokat mégis tematikusan külön kezelve mutatja be a témát. Törekedtem továbbá a gazdaság-, politika-, hely- és kultúrtörténeti vonatkozásokat is külön megvilágítani, az összefoglaló részekben pedig szintézisüket adni.

Külön figyelmet szenteltem az eddig született történeti feldolgozásokban meglehetősen mostohán kezelt, vagy épp teljesen figyelmen kívül hagyott mentalitás- és kultúrtörténeti vonatkozású forrásokra. Ezzel a politika- és párttörténeti fókuszon való felülkerekedés volt elsődleges célom, valamint, hogy a

munkásmozgalmi irányzatokat az ideológiai korlátok közül kiszabadítva társadalomtörténeti keretrendszerbe helyezzem.

Az alábbi megfontolás ösztönzött a vizsgált korszak határainak meghatározásában is. A szocialista és mozgalmi törekvésekkel kapcsolatos mentalitásbeli változások modellezése céljából a Fernand Braudel által megalkotott háromosztatú időszemléletből indultam ki, míg a munkásmozgalmi irányzatok összehasonlítása során Marc Bloch módszertani megállapításait használtam fel.

A kutatási eredmények bemutatása

A téma historiográfiai deformáltsága

A szocialista ideológia és a munkásmozgalmi irányzatok történetét a történetírásban általában összemosták. A marxizmus szellemében kizárólag az antiklerikális és vallásellenes irányzatokat fogadták el munkásmozgalomként, de a jelen kutatás is bizonyítja, hogy – főleg vidéken – milyen nagy szerepe volt a keresztényszocializmusnak is. Egyfelől az Egerhez hasonló katolikus központokban a legényegyletek formájában már a 19. század közepén megjelent ennek az irányzatnak egyfajta prefigurációja, másfelől pedig pont ennek az időbeli elsőbbségnek köszönhetően sokkal mélyebb társadalmi beágyazottsága lett a szociáldemokrácia színrelépésekor, mint a baloldali vetélytársnak.

Ennek ellenére a magyarországi munkásmozgalom „hőskorát” feldolgozni hivatott, 1950-es évektől intézményesülő történetírás szerette volna a keresztényszociális önszerveződési formákat

hitelteleníteni. Nem tagadta ugyan a fő vetélytárs létét, azonban annak kiterjedtségét, társadalmi támogatottságát és pozitív tevékenységét igyekezett elhomályosítani, vagy legalábbis „jótékonyan” hallgatni arról. Az államszocialista korszak munkásmozgalomtörténetírásának narratívája szerint a keresztényszocializmus a papság részéről szerveződő, a társadalom szimpátiáját nem igazán élvező, az emberekre inkább rákényszerített eszmeiség volt, melyre az antiszocializmuson kívül a nagybirtok és a monopoltőke védelme, valamint az antiszemitizmus volt a leginkább jellemző. E legutóbbi hangsúlyozása alkalmas volt arra, hogy a korai keresztényszocializmus és a második világháború traumája között a kontinuitás halvány összekötő vonalát is megrajzolják.

Ezzel szemben sokkal részletesebb és kiterjedtebb kutatások folytak a baloldali munkásmozgalmi irányzatok történetével kapcsolatban. Az ezeket tükröző publikációk a marxizmus történeti beágyazottságát és társadalmi támogatottságát igyekeztek hangsúlyozni, bár a diszciplína professzionalizációjával egyre több munka igyekezett árnyalni a hazai munkásmozgalomtörténettel

kapcsolatos normatív kijelentéseket. Ez összefüggött a hazai munkásság történetét feldolgozó kutatások eredményeivel, melyek bizonyították, hogy a baloldali irányzatok terjedésének komoly gátat szabott az ország ipari volumene és viszonylag alacsonynak számító gyáripari munkásság létszáma. Ahogy a téma egy elismert kutatója 1982-ben megjelent munkájában ezt megfogalmazta: „Elhozták Frankel Leóék a marxizmust – de nem volt hozzá proletariátus.”¹

A munkásmozgalmi irányzatok és a lokális társadalom összefüggései

Az industrializáció alacsony volumene és megkésettisége miatt Egerben a marxi értelemben vett proletariátus, azaz a gyáripari munkásság nem lehetett a munkásönszerveződés fő alakítója. A városban komoly hagyományokkal és presztízzsel bíró kis- és kézműipar volt jelen. A feudális gazdasági keretek végleges felbomlásával, a kialakuló piacgazdaság közepette a

¹ Schlett István: A szociáldemokrácia és a magyar társadalom 1914-ig. Budapest, Gondolat, 1982. 67.

lokális gazdaság ezen képviselői kiszolgáltatott helyzetbe kerültek. Egyfelől a technikai fejlődés haladásra ösztönözte őket, de nem mindenki tudott vagy akart a változó időkkel lépést tartani. Másfelől az egyház által is ösztönzött iparostanonc oktatásnak köszönhetően a 19. század elejére a kis- és kézműiparból, valamint kereskedelemből élő lakosság jelentős része polgárosult.

A munkásmozgalmi irányzatok történetében a világnézeti motivációk mellett legalább annyira hangsúlyosak voltak a szociális meghatározottságok. Az egri kis- és kézműiparban dolgozók között a 19. század utolsó évtizedeire egyfajta torlódás alakult ki. Az önálló műhellyel, üzlettel és egzisztenciával bíró mesterek egyre több számban alkalmaztak segédszemélyzetet. A mesterek összezárták soraikat, igyekeztek a helyi piacot irányításuk alatt tartani, melynek érdekében a városban érvényesíthető befolyásukat is felhasználták. Közben az egyre gyarapodó segédszemélyzet a hagyományos „iparos életpálya” mentén nem tudott a társadalmi mobilizáció nyertese lenni. Az hagyományos iparoscsaládoknak konkurenciát jelentő új piaci szereplők pedig inkább támaszkodtak a

gépekre, mint sem arra, hogy a tanoncok számának gyarapításával növeljék hatékonyságukat.

Egyszóval az egri iparból élő társadalom régi és új szereplői között feszültségek alakultak ki a 19. század végére. A szerveződő munkásmozgalmi irányzatok eltérő módon próbálták mindezt kezelni. A baloldali irányzatok retorikájukban hangsúlyozták az alkalmazotti rétegek kiszolgáltatottságát, a műhelytulajdonosok és mesterek zsarnokságát, míg a keresztényszociális irányzat a hierarchikus tekintélytisztelet alapján igyekezett helyreállítani a munkás és munkáltató közötti harmonikus viszonyt. Ennek értelmében a keresztényszociális retorikában a céhes világot egy idealizált környezetként, a tanoncok gondját viselő mestert pedig sokszor a keresztény szimbolikával rezonáló gondoskodó „atya” figuraként jelenítette meg.

Mindkét megközelítésnek meg volt a maga alapja, azonban kétségtelen, hogy bizonyos szakmák kifejezetten érdekeltek voltak valamely munkásmozgalmi irányzat támogatásában. A keresztényszociális irányzat történetében például rendre felül vannak reprezentálva az asztalosok, akik többek között a gyakori egyházi

megrendelések miatt voltak érdekeltek. A baloldali munkásmozgalomban pedig kitüntetett szerepe volt a nagyobb irodalmi tájékozottsággal bíró nyomdászoknak és a helyhez kevésbé kötött építőipari szakmáknak.

A munkásmozgalmi törekvések fő céljai

Ahogy az értekezés is mutatja a különböző munkásmozgalmi irányzatok közötti rivalizálás az egész vizsgált korszakon végig vonult, azonban a különböző önszerveződési formák tevékenysége még sem merült ki az öncélú konfliktuskeresésben és dominancia harcban. A korai munkásönszerveződési formák kezdetben a dualizmus korszakára jellemző egyesület alapítási láznak voltak termékei. Csak a 19.század végétől figyelhető meg egyfajta „tömegesedés”, vagyis annak az igénye, hogy az ellenérdekelte munkásmozgalmi irányzatok tömegmozgalmakként reprezentálják önmagukat az ellenfél és a közvélemény előtt. A vizsgált korszak első évtizedeiben a munkásönszerveződés formáját az egyesületek jelentették, tartalmát pedig a polgári életmód elsajátításának vágya. A napjainkban is tapasztalható

kiterjedt állami intézményrendszer híján, ebből a célból jöttek létre a társadalombiztosítás hiányát pótolni hivatott különböző betegsegélyező egyletek, a kulturális javakhoz való hozzáférést biztosító önképző körök és könyvtárak, vagy az elemi oktatást adó magánkezdemenyvezésű tanonciskolák.

Az Egerben megjelenő munkásmozgalmi irányzatok tekintetében ezen a ponton hangsúlyeltolódás volt tapasztalható. A keresztényszociális irányzat képviselői úgy vélték, hogy a polgári életszínvonal elérésének elsősorban szellemi feltételei vannak. Konceptiójuk szerint a munkásnak először is a hitét kell megőriznie a hitét vesztett modern világban, másodsor pedig tanulással, munkával és alázattal kell elérnie életkörülményeinek javulását.

A baloldali irányzatok ezzel szemben a gazdasági berendezkedés átalakítását tartották célravezetőnek a munkásság felemeléséhez. Az anyagi biztonság és jólét véleményük szerint ezt követően fogja megteremteni a munkások szellemi gyarapodásának feltételeit.

A munkásmozgalmi irányzatok közötti ellentét legfőbb jellemzői

Egerben a különböző munkásmozgalmi irányzatok közötti ellenségeskedés alapját az egyházhoz és a valláshoz való viszony jelentette. Történeti okai voltak annak, hogy a Katolikus Egyház Egerben különösen is nagy gazdasági és politikai hatalommal bírt. A török kiűzését követően — amikor az egri püspökök újra rezidenciájukként használták a várost és az iskola alapítások révén egyre inkább egy oktatási központ szerepét szánták neki — mindez kiegészült az egyház fokozódó szellemi és kulturális befolyásával is.

A 19. századtól lezajló komplex modernizációs folyamatok azonban rendre megkérdőjelezték nem csak országosan, hanem Egerben is az egyházi autoritás mértékét. A polgári átalakulás következményeként az egri érsekség és káptalan jelentős földeket veszített, bár gazdasági és politikai hatalma a városban nem rendült meg számottevő módon a dualista korszak általánosnak tekinthető liberális egyházpolitikájának ellenére sem. A munkásmozgalmi irányzatok színrelépésének és

felfutásának idején a katolikus egyház képviselői a helyi elit részét képezték, akikkel a népiszkolai törvényeknek köszönhetően egy Egerhez hasonló iskolavárosban szinte mindenki találkozhatott életének korai szakaszában.

Amellett, hogy a sajtó és az olvasás elterjedésének köszönhetően korlátozottan ugyan, de az egyház- és valláskritikus nézetek Egerben is megjelentek, a munkáság klérussal kapcsolatos szimpátiájának vagy ellenszenvének pont a személyes tapasztalatok is forrásai lehettek. Fiatal iparostanoncként a kötelező oktatást (beleértve a hitoktatást) sokan haszontalan nyűgként élhették meg, csak úgy, mint az egyes egyházi ünnepek megtartását vagy a vasárnapi szentmise látogatását. Komoly kihívást jelentett így a papság és az egyházközei mesterek számára is, hogy a munka világába fiatalon belépő iparosokat ne hagyják kiszakadni az egyház kötelékéből. Akár visszaéltek hatalmukkal, akár nem, összességében ez a törekvésük sikeresnek volt mondható.

A lázadás útját választó és szocialista munkásmozgalomban közösségre találó munkások egy dühös, sokszor renitens kisebbséget jelentettek. Sikertelenségüket az egyház oktatásban tapasztalható

befolyásával magyarázták, melyre gyakran csak „népbutításként” hivatkoztak, elég csak felidézni az Egri Munkás című rövid ideig megjelenő helyi lap témába vágó cikkeit.

Munkásmozgalmi irányzatok és a lokális nyilvánosság

A 20. század fordulójára a munkásmozgalmi irányzatok országos és helyi viszonylatban is túl léptek az egyesületi kereteken. Baloldali szempontból a II. Internacionálé MSZDP által közvetített határozatai adtak a kezdőlökést a tömegesedés felé, keresztényszociális szempontból pedig az ezekre adott reakció.

Egerben már csak a város méreteiből adódóan sem volt megvalósítható a párizsi munkáskongresszuson elképzelt tömegesedés. Itt megelégedtek azzal, ha sikerül ennek legalább az illúzióját megteremteni. A munkásmozgalmi irányzatok eszköztárában azonban megtalálhatók voltak azok a kellékek, melyek lényegében a modern tömegpolitizálás első aspektusait jelentik Egerben.

Az 1890-es évekig általában meghívásos alapon valamelyik vendéglőben, vagy kocsmában gyűltek össze az egri munkásság képviselői. Az első május elsejéken azonban nagy számban jöttek össze közterületen, többnyire azonos társadalmi háttérrel bíró emberek, általában azzal a szándékkal, hogy ideológiai közösségük erejét és nagyságát reprezentálják. Ennek eszközét jelentették a felvonulások, ahol város központi utcáin vonultak a résztvevők, ezáltal is látványosságot szolgáltatva a belvárosban élő egyházi személyeknek és hivatalnokoknak, valamint a különböző transzparenszek és zászlók, a közös éneklés és skandalálás.

Az első világháború előtti években ezek a tömegdemonstrációk a hangos politikai csatározások közepette egyre gyakoribbá váltak. A választásokat megelőző korteskedés már korábban is megmutatkozott a város külső kerületeiben is.² A századfordulót követően azonban a politikai küzdelemben érdekelt, de választójoggal nem rendelkező társadalmi csoportok vették birtokba a város többnyire központi forgalmas

² Szucsik-Nagy Sándor: *Hostyák népe*. Budapest, Gonda, 2005. 34.

tereit. Ezeknek a gyűléseknek a koreográfiája ismert, köszönhetően a gyakori sajtótudósításoknak. A nagy francia forradalomból inspirálódva a szervezők szinte mindig, egyfajta népgyűlés jelleget akartak teremteni a rendezvénynek, ahol egy központi figura, mint a gyűlés jegyzője irányította a történéseket. Ő nyitotta meg a gyűlést és adta meg a szót a szónokoknak. Mivel ezek a rendezvények interaktívak voltak és a jelenlévők sokszor hangos bekiabálásaikkal is magukra fordíthatták a figyelmet, így előadó és hallgató között a határ meglehetősen képlékeny volt.

Ezek a megmozdulások nagy nyilvánosságot nyertek azáltal, hogy a helyi sajtó is beszámolt róluk. A városban megjelenő újságok legtöbbször azonban nem akart összetűzésbe kerülni a nagy befolyással bíró egri klérussal, így a témába vágó cikkek többsége csak néhány fős lézengő embercsoportról ír a szociáldemokrata gyűlések kapcsán és hasonlókat olvashatunk az egri megmozdulásokról tudósító Népszavában is a keresztényszocialista gyűlésekkel kapcsolatban.

Az egri munkásmozgalmi irányzatok az országos tendenciák tükrében

Joggal merülhet fel a kérdés milyen relevanciával bír a munkásmozgalmi irányzatok lokális története? Eger több szempontból is kivételes helyszínnek számított. Vallási és etnikai tekintetben is homogén mikroközeg volt a többnemzetiségű Magyarországon. A magyar anyanyelvű és katolikus vallású helyi társadalom alsóbb rétegeiben a befolyásos egyházi személyek által közvetített keresztényszociális eszmék sokkal jobban táptalajra találtak, mint más, etnikai, vagy vallási szempontból megosztottabb településeken.

Mint ismeretes, a mai Szlovákia részét képező Felvidéken is jelentős keresztényszocialista központok alakultak ki a 20. század első éveiben. Ezeken a kevert etnikumú településeken azonban idővel nagyon nehéz volt elkerülni a nemzetiségi ellentétek felszínre törését. Általában minden kezdeményezés élére a papság helyi képviselője állt. Így előfordulhatott könnyen, hogy nemzetiségi nacionalizmustól megérintett plébános teljesen ellentétes módon viszonyult bizonyos

kérdésekhez, mint mondjuk egri pályatársa, annak ellenére, hogy mindketten a keresztényszocializmus égisze alatt tevékenykedtek.

A baloldali irányzatok ezt a fajta ellentétet a proletár nemzetköziség hangsúlyozásával kívánták feloldani. A szociáldemokrata mozgalom gondolkodói többször is foglalkoztak a kérdéssel, azonban a lokális szintekre nem mindenhová jutottak el gondolataik. Egerben források tükrében elmondható, hogy nem volt releváns probléma a nemzetiségi kérdés, pont abból adódóan, hogy nemzetiségek sem voltak jelen a városban. Kivételes esetekben a jelentős számú katonai helyőrség kapcsán kerülhetett felszínre ez a probléma a monarchia hadseregét érintő reformok körüli vita részeként.

Ebből is adódott az, hogy a vallással és egyházakkal kapcsolatos viszony sokkal inkább meghatározó volt helyi szinten, mint bármi más. A már ismertetett okok (szocializáció, hagyományok, oktatás, egyházi befolyás stb.) miatt ez volt az a kérdés, melyhez minden egri tudott kapcsolódni negatív vagy pozitív élel, a munkásmozgalmi irányzatoktól függetlenül is. A katolikus hegemonia miatt a protestáns felekezetek gyér

számú hívei sem tudtak csatlakozni bizonyos progresszív mozgalmakhoz, beleértve a baloldali munkásmozgalmat is. Miközben magas rangú református személyiségek csatlakoztak szabadkőműves páholyokhoz, vagy tettek hitet az agrárszocializmus mellett egyes felső-Tisza menti falvakban, addig a protestáns felekezetű Baloghy Pál, mint a kivételt erősítő szabály megtestesítője fejtett ki aktív tevékenységet az ízig-vérig katolikus Egri Keresztényszociális Egyesületben. A protestáns felekezetek és a progresszív mozgalmak közötti összefonódást a helyi egyházhoz közeli publicisztika is többször szóvá tette, csak úgy, mint a zsidóság szerepét a szocialista mozgalomban.

Ez utóbbi Egerben és országosan is a konzervatív keresztény retorika fontos eleme volt. Az izraelita felekezet számaránya Egerben nagyságrendileg megfeleltethető volt a zsidóság országos számarányának. Bizonyos szakmákban (mint a kereskedelem, a vendéglátás, vagy a jogi pálya) itt is felülreprezentáltak számítottak, azonban a városban sokáig érvényben lévő jogfosztott helyzetük miatt nem szorították ki a keresztény származású sehonnan. A mesterek is nem egyszer

alkalmaztak izraelita tanoncokat és segédeket, akik sokszor a legényegylet életében is jelen voltak. A változást feltehetőleg az 1880-as években országosan is érzékelhető antiszemita hullám hozta el, ami után a keresztényszociális mozgalom szervezeteiben egyre kevésbé találkozunk izraelita személyekkel, akiket a baloldali munkásmozgalom viszont szívesen befogadott. Ennek ellenére a szocialisták táborában továbbra is a keresztényfelekezeti tagság dominált, de helytállóbb az a megfogalmazás, hogy a szocialista mozgalmon belül nem volt releváns a felekezeti származás.

A vallási és etnikai szempontok mellett Eger szerepe különlegesnek volt mondható a város objektív gazdasági jellemzőinek fényében is. A szinte kizárólagosnak tekinthető szőlőművelés folytán a helyi agrárnépesség többnyire kis- vagy semmilyen birtokkal nem rendelkezett. Földjeit maximum csak bérletként tudta hasznosítani, így jellemzőbb volt, hogy a nagy kiterjedésű szőlőbirtokokon vállalt bér munkát, aratás idején pedig az ország más területeire vándorolt megélhetésért. A „kapás” egriek a munkásmozgalmi irányzatok bázisát jelentő iparosoktól élesen elkülönültek. Az a részleges

polgárosodás, mely az egri iparosokra jellemző volt, szinte teljesen elkerülte a hostyák paraszti népességét, akikre a huszadik század elején is jellemzőbb volt a közügyekben és a világ dolgaiban való tájékozódás helyett a babonáság és az archaikus jegyeket magán viselő népi vallásosság.³ Nem véletlen tehát, hogy országosan, de Egerben különösen is próbálkoztak a munkásmozgalmi irányzatok a parasztság mozgalmakba való integrálásával.

Ebben a küzdelemben sikeresebbek voltak az keresztényszocialisták, akik pont a helyi parasztság vallásos kötődéseire tudtak támaszkodni. Az egri sikereket a főként kispolgári személyek, hírlapírók és értelmiségiek által irányított országos keresztényszocialista szervezkedésnek sem sikerült túlszárnyalni. Az még ennél is zavarba ejtőbb, hogy mennyire hatástalan maradt az egri parasztságot körbevevő baloldaliak egyházi nagybirtokokat támadó megnyilvánulásai, és mennyire kontraproduktívak voltak az egyházak, a papság, vagy a hívek lejáratására tett próbálkozások.

³ Szucsik-Nagy Sándor: Hostyák népe...i.m. 44.

A téma jelentősége

Doktori disszertációmban arra tettem kísérletet, hogy az egyetemes jelenségnek tekinthető keresztényszocialista és szocialista munkásmozgalmi irányzatok közötti ellentétet lokális szinten is bemutassam, ezáltal is rámutatva az ideológiai ellentétek mögött meghúzódó emberi interakciókra. Meggyőződésem, hogy ezáltal érthetőbbé válnak a 20. századi egyház- és vallásellenes politikáinak helyi lecsapódásai is.

A materialista baloldali és a valláserkölcs alapú jobboldali eszmék közötti feloldhatatlan ellentét a felvilágosodással felszínre tört, a modernitás nyomán kulminálódott, míg nem a másik fizikai megsemmisítésére tett kísérletekben érte el tetőpontját a 20. században. Ha az eszmei motivációkat tükröző makrotörténeti folyamatokat lokális térbe helyezzük, láthatjuk azokat a személyes, és kisebb csoportokban megmutatkozó viszonyrendszereket, melyek hatással lehettek mind a Horthy-korszak baloldalelleses hajtóvadászataira, mind pedig az államszocialista korszak egyházellenes politikájára.

A témában megjelent publikációk

Az egri társadalom önszerveződése 1918-1919 fordulóján. In: 1918: vég és kezdet. Szerk. Gál Máté – Péterffy Gergely. Eger, Líceum Kiadó, 2019. pp 147-161. 14 p.

A konzervatív munkásmozgalom kialakulása és korai időszaka Egerben 1860 és 1890 között. Tóth István tevékenysége. In: Doktorandusz hallgató X: konferenciájának tanulmányai. Szerk. Molnár Dávid – Pap Péter István. Eger, 2022. pp 15-36. 16 p.

A munkáskérdés és a szocializmus megjelenése az egri főegyházmegye papságának irodalmi tevékenységében. Miskolci Keresztény Szemle XVII/4. szám. pp 46-51. 5 p.

„inkább, persze érzésből”- adalékok Kolacskovszky Lajos pályaképéhez és szocializmushoz fűződő viszonyához. In: Régióink története III. A közigazgatás történeti változásai Észak(kelet)-Magyarországon a modern korban. Szerk.: Gál Máté – Gyebnár Kristóf – Stefán Antal Krisztián. Eger, 2022. pp 267-284. 17 p.

Munkásmozgalmak és az iparostanoncoktatás kérdése Egerben a dualizmus időszakában. Acta Universitatis: Sectio Paedagogica - Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Paedagogica = Az Eszterházy Károly Egyetem tudományos közleményei. Tanulmányok a neveléstudomány köréből. 2023/45.sz. pp 67-82. 14 p.

Egyházellenesség a katolicizmus fővárosában. Az Egri Munkás antiklerikális cikkei (1910 – 1911). Magyar Könyvszemle 2023/3-4.sz. pp 565-579. 19 p.

A magyarországi forradalmak és a Katolikus Egyház (1918-1919). In: „Emlékeztek meg előjáróitokról...” Konferenciakötet Csáky Károly Emmánuel és Hanauer Árpád István püspökök székváltásának centenáriuma. A Váci Egyházmegye múltjából XVIII. Szerk.: Dr. Beke Zsófia-Varga-Kohári Mária. Vác, 2023. pp 69-88. 19 p.

A Nemzeti Demokrata Munkáspárt és egri szervezete. In: Archivum. A Heves Megyei Levéltár közleményei 22. Szerk.: Molnár Dávid. Eger, 2024. pp 75-90. 15 p.

Adalékok az egri munkásmozgalmi irányzatok kialakulásának történetéhez: Szabó Sándor útja a legényegylettől a szocializmusig. AGRIA LV: ANNALES MUSEI AGRIENSIS 2024-2025. Az egri Dobó István Vármúzeum évkönyve. Szerk. H. Szilasi Ágota. pp 238-249. 12 p.

Szemponatok a magyarországi munkásmozgalmak kialakulásának történetéhez. In: Sorsok és folyamatok: Válogatott tanulmányok. Szerk.: Albert Zoltán Máté-Galambos István-Marschal Adrienn. Budapest, Történelmi Ismeretterjesztő Tudás- és Emléktár Alapítvány, 2025. pp 111-124. 13 p.